

ТОШКЕНТ ДАВЛАТ ЮРИДИК УНИВЕРСИТЕТИ

С. НИЁЗОВА

**САЙЛОВ
ҚОНУНЧИЛИГИНИ
БУЗГАНЛИК УЧУН
ҚАНДАЙ
ЖАВОБГАРЛИК БОР?**

(оммабон рисола)

Тошкент – 2023

УЎК: 342.8(041)(575.1)

КБК: 67.400.5(5Ўзб)

Н 24

С.С., Ниёзова

Н 24

Сайлов қонунчилигини бузганлик учун қандай жавобгарлик бор? [Матн]: оммабоп рисола / С.С. Ниёзова. – Тошкент: Тошкент давлат юридик университети, 2023. – 26 б.

Мазкур рисолада сайлов қонунчилигини бузганлик учун маъмурий ҳамда жиноий жавобгарлик билан боғлиқ масалалар таҳлил қилинган. Жумладан, ушбу соҳада маъмурий ҳуқуқбузарлик деб эътироф этиладиган ғайриқонуний ҳаракатлар тавсифи, уларнинг ижтимоий хавфи ҳамда улар учун жавобгарлик ва жазо масалалари оддий халқчил тилда ёритиб берилган. Бундай ҳуқуқбузарликларни содир этиши мумкин бўлган шахслар (субъект) тоифаларининг белгилари ўрганилган. Шунингдек, сайлов қонунчилигини бузганлик учун жиноий жавобгарлик масалалари ҳам таҳлил этилган.

Рисола кенг китобхонлар оммасига мўлжалланган.

Тошкент давлат юридик университети Тадқиқот этикаси кенгашининг 2023 йил 29 майдаги 8-сон мажлис баённомаси билан нашрга тавсия этилган.

ISSB 978-9943-7399-9-4

© С.С. Ниёзова, 2023 й.

© Тошкент давлат юридик университети, 2023 й.

КИРИШ

Юртимизда амалга оширилаётган демократик, сиёсий ва ҳуқуқий ислоҳотларнинг ажралмас таркибий қисми сифатида сайлов қонунчилиги ва амалиёти ҳам ривожланиб бормоқда. Натижада миллий сайлов қонунчилиги ҳозирги замонавий демократик талабларга жавоб бермоқда. Шундай бўлишига қарамай, ушбу йўналишда олиб борилаётган ислоҳотларни янада такомиллаштиришни даврнинг ўз талаб этмоқда.

Сайловларни халқаро стандартлар талаблари асосида амалга ошириш, қонун устуворлигини таъминлаш, сайлов иштирокчиларининг ҳуқуқ ва манфаатларини янада мустаҳкам ҳимоя қилиш мақсадида амалдаги қонунчиликда сайловни ташкил этиш ҳамда ўтказиш соҳасидаги ҳуқуқбузарликлар учун маъмурий ва жиноий жавобгарлик белгилаб қўйилди.

Ўзбекистон Республикасининг Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодекси саккизта моддадан иборат бўлган янги – “Сайлов ва референдумни ташкил этиш ва ўтказиш соҳасидаги ҳуқуқбузарликлар учун маъмурий жавобгарлик” деб номланган V¹ боб билан тўлдирилди. Сайлов қонунчилигини бузиш билан боғлиқ ҳуқуқбузарликлар учун маъмурий жавобгарликнинг қатъий белгилаб қўйилиши сайлов эркинлиги принципининг янада тўлиқроқ амалга оширилиши, сайловнинг очик-ошкоралиги принципларини мустаҳкамлашга хизмат қилади. Сайлов қонунчилигидаги ушбу янгиликлар сайлов жараёнларининг очиклигини таъминлаш, сайловни ташкил этиш ҳамда ўтказишда содир этилиши мумкин бўлган ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш имконини беради.

Рисолада Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодексга мувофиқ, Ўзбекистон Республикаси Марказий сайлов комиссияси, сайлов комиссиялари, референдум ўтказувчи комиссиялар фаолиятига аралаштириш ҳамда уларнинг қарорларини ижро этмаслик; номзоднинг, ишончли вакилнинг, кузатувчининг ёки сиёсий партия ваколатли вакилининг ҳуқуқларини бузиш; сайловолди ташвиқоти, референдумга қўйилган масалалар юзасидан ташвиқот олиб бориш шартлари ва тартибини бузиш; номзодлар, сиёсий партиялар тўғрисида ёлғон маълумотлар тарқатиш; сайлов ёки референдумга тайёргарлик кўриш ва сайлов ёки референдум ўтказиш жараёнида ахборот ҳамда ташвиқот материалларини қасддан йўқ қилиб юбориш

ёки уларга қасддан шикаст етказиш; сайлов ёки референдумни молиялаштириш тартиби ва жамоатчилик фикри сўровлари натижалари, сайлов ёки референдум натижалари тахминларини чоп этиш (эълон қилиш) тартибини бузиш каби масалалар таҳлил этилган.

Шунингдек, Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодексининг “Фуқароларнинг конституциявий ҳуқуқ ва эркинликларига қарши жиноятлар” деб номланган VII бобидаги 146- ва 147-моддаларида сайлов қонунчилигини бузганлик учун жиноий жавобгарлик назарда тутилган, яъни сайловни ташкил қилиш, уларни ўтказиш тўғрисидаги қонун ҳужжатларини бузиш; сайлов ҳуқуқи ёки ишончли вакил ваколатларининг амалга оширилишига тўсқинлик қилиш каби ғайриқонуний ҳаракатлар жавобгарлик назарда тутилган моддалар сифатида шарҳлаб берилган.

Хуллас, сайлов қонунчилигини бузиш билан боғлиқ ҳуқуқбузарликлар учун маъмурий ва жиноий жавобгарликни белгиловчи нормаларнинг амалдаги қонунчиликка киритилиши миллий сайлов тизимининг такомиллаштирилиши, фуқароларнинг сайлов ҳуқуқлари кафолатларининг мустаҳкамланиши таъминланиши ҳамда сайловларнинг демократик тамойилларга тўла мос равишда ўтказилишига ҳуқуқий замин яратади.

I БОБ. САЙЛОВ ҚОНУНЧИЛИГИНИ БУЗГАНЛИК УЧУН МАЪМУРИЙ ЖАВОБГАРЛИК

1. Ўзбекистон Республикаси Марказий сайлов комиссияси, сайлов комиссиялари, референдум ўтказувчи комиссияларнинг фаолиятига аралashiш

Марказий сайлов комиссияси – Ўзбекистон Республикаси Президенти, Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси депутатлари, Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Сенати аъзолари, халқ депутатлари вилоят, туман ва шаҳар Кенгашлари депутатлари сайловларини ўтказиш учун тузиладиган **сайлов комиссиялари тизими**га бошчилик қилади ҳамда Ўзбекистон Республикасининг бутун ҳудудида Сайлов кодексининг ижроси устидан назоратни амалга оширади, унинг бир хилда қўлланилишини таъминлайди.

Марказий сайлов комиссияси Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг палаталари томонидан камида ўн беш нафар аъзодан иборат таркибда тузилади.

Марказий сайлов комиссиясининг аъзолари Қорақалпоғистон Республикаси Жўқорғи Кенгеси, халқ депутатлари вилоятлар ва Тошкент шаҳар Кенгашларининг тавсиясига кўра Қонунчилик палатаси ҳамда Сенат томонидан сайланади.

Марказий сайлов комиссияси раиси Ўзбекистон Республикаси Президентининг тақдимномасига биноан, комиссия аъзолари орасидан комиссия мажлисида сайланади.

Марказий сайлов комиссияси раиси ўринбосари ва комиссия котиби комиссия аъзолари орасидан комиссия мажлисида сайланади.

Марказий сайлов комиссиясининг аъзоси тегишли гувоҳномага эга бўлади.

Марказий сайлов комиссияси раиси ва ўринбосарининг гувоҳномаси Ўзбекистон Республикаси Президенти, Марказий сайлов комиссияси бошқа аъзоларининг гувоҳномаси эса Қонунчилик палатаси спикери ва Сенат раиси томонидан имзоланади.

Сайлов комиссиялари – вилоят, туман ва шаҳар сайлов комиссиялари; округ сайлов комиссиялари; участка сайлов комиссиялари кўринишида шакллантирилади.

Ушбу сайлов комиссиялари ва уларнинг аъзолари ўз фаолиятини ҳар қандай давлат органлари, жамоат бирлашмалари ва мансабдор шахслардан мустақил ҳолда амалга оширади.

Ёдда тутинг!

Мазкур комиссияларнинг фаолиятига аралашишга йўл қўйилмайди ва бундай аралашув қонунга мувофиқ жавобгарлик келтириб чиқаради.

Бирон-бир мансабдор шахснинг Ўзбекистон Республикаси Марказий сайлов комиссияси, сайлов комиссиялари, референдум ўтказувчи комиссияларнинг фаолиятига аралашиш, худди шунингдек, уларнинг ишига тўсиқларни юзага келтириш билан боғлиқ ноқонуний ҳаракатлари Ўзбекистон Республикаси Маъмурий жавобгарлик тўғрисидаги кодексининг 51²-моддаси (Ўзбекистон Республикаси Марказий сайлов комиссияси, сайлов комиссиялари, референдум ўтказувчи комиссиялар фаолиятига аралашиш) билан баҳоланиши ҳамда базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн бараваридан ўн беш бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Мазкур комиссиялар фаолиятига **аралашиш** деганда – Ўзбекистон Республикаси Президенти, Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси депутатлари, Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Сенати аъзолари, халқ депутатлари вилоят, туман ва шаҳар Кенгашлари депутатлари сайловларига тайёргарлик кўриш ва уларни ўтказиш билан боғлиқ жараёнларда комиссиялар ҳамда аъзоларининг тўлиқ ваколати доирасига кирадиган ва мустақил амалга ошириши назарда тутилган вазифаларни бажаришига ҳеч қандай ҳуқуқий асосларга эга бўлмасдан ташқаридан таъсир этишга айтилади. Хусусан, ушбу ҳаракатлар номзодларни рўйхатга олишда, сайлов участкасида берилган овозларни ҳисоблаб чиқишда комиссияга таъсир ўтказиш, сайловчилардан улар қайси номзодга овоз берганликларини суриштириш каби ҳаракатларда ифодаланади.

Комиссияларнинг ишида **тўсиқларни юзага келтириш** сайлов комиссияси аъзоларининг комиссия таркибида ишлаш

имкониятларини чеклаш, сайлов участкасида берилган овозларни ҳисоблаб чиқишда кузатувчилар иштирокини чеклаш, жамоат тартибига тажовуз қилувчи маъмурий ҳуқуқбузарликлар содир этиш каби ҳаракат ёки ҳаракатсизликларда намоён бўлади.

Ушбу ҳуқуқбузарликлар **мансабдор шахслар** томонидан содир этилади.

2. Ўзбекистон Республикаси Марказий сайлов комиссияси, сайлов комиссиялари ва референдум ўтказувчи комиссияларнинг қарорларини ижро этмаслик

Марказий сайлов комиссияси ишининг ташкилий шакли унинг мажлислари бўлиб, улар заруратга қараб ўтказилади. Агар мажлисда комиссия аъзолари умумий сонининг камида учдан икки қисми ҳозир бўлса, мажлис ваколатли ҳисобланади.

Марказий сайлов комиссиясининг қарорлари очиқ овоз бериш орқали, комиссия аъзолари умумий сонининг кўпчилик овози билан қабул қилинади. Овозлар тенг бўлиб қолган тақдирда, Марказий сайлов комиссияси раисининг овози ҳал қилувчи ҳисобланади.

Марказий сайлов комиссиясининг мажлисларида баённома юритилиб, у раислик қилувчи ва Марказий сайлов комиссиясининг котиби томонидан имзоланади.

Марказий сайлов комиссиясининг аъзолари алоҳида фикр билдиришга ҳақли бўлиб, бу фикр ёзма шаклда баённомага илова қилинади.

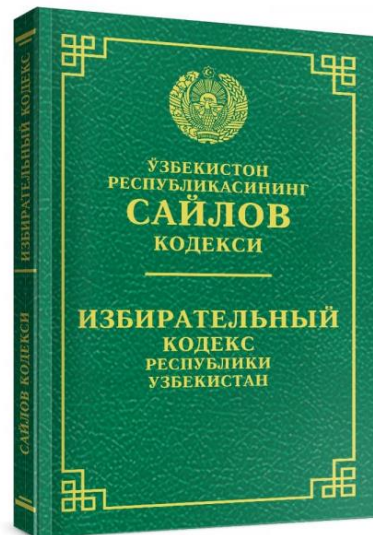
Марказий сайлов комиссияси ўз ваколатлари доирасида қарорлар қабул қилади, қарорлар Марказий сайлов комиссиясининг раиси томонидан имзоланади.

Марказий сайлов комиссиясининг қарорлари қабул қилинган пайтдан эътиборан кучга киради ва Марказий сайлов комиссиясининг расмий веб-сайтида ўша куннинг ўзида, шунингдек, зарур бўлган ҳолларда бошқа манбаларда эълон қилиниши лозим.

Марказий сайлов комиссиясининг ўз ваколатлари доирасида қабул қиладиган қарорлари округ ва участка сайлов комиссиялари, давлат органлари, сиёсий партиялар ҳамда бошқа жамоат бирлашмалари, корхоналар, муассасалар ва ташкилотлар учун мажбурийдир.

Ўзбекистон Республикаси Марказий сайлов комиссиясининг қарорларини ижро этмаслик, шунингдек, уларнинг мурожаатларини кўриб чиқишни ғайриҳуқуқий равишда рад этиш, уларни кўриб чиқиш муддатларини узрли сабабларсиз бузиш жавобгарликни келтириб чиқаради.

Ўзбекистон Республикасининг Сайлов кодексида сайлов комиссиялари сайловга тайёргарлик кўриш ва уни ўтказиш билан боғлиқ масалалар юзасидан давлат органлари ҳамда жамоат бирлашмаларининг органлари, корхоналар, муассасалар, ташкилотлар, мансабдор шахсларга мурожаат қилиш ҳуқуқига эга. Улар қўйилган масалани **кўпи билан уч кунлик муддатда** кўриб чиқиши ва сайлов комиссиясига жавоб қайтариши шартлиги белгиланган.

Сайлов комиссияларининг қарорларини ижро этмаслик ҳамда мурожаатларини белгиланган тартибда кўриб чиқмаслик билан боғлиқ ҳаракатларни содир этган мансабдор шахсларнинг қилмиши МЖТКнинг 51³-моддаси (Ўзбекистон Республикаси Марказий сайлов комиссияси, сайлов комиссиялари, референдум ўтказувчи комиссияларнинг қарорларини ижро этмаслик) билан баҳоланиши ҳамда базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваридан етти бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Ушбу турдаги ҳуқуқбузарликлар **мансабдор шахслар** томонидан содир этилади.

Ёдда тутинг!

Ҳуқуқбузарлик мансабдор шахсларнинг Ўзбекистон Республикаси Марказий сайлов комиссияси, сайлов комиссиялари қарорларини ижро этмаслик, уларнинг мурожаатларини кўриб чиқишни ғайриҳуқуқий равишда рад этиш, уларни кўриб чиқиш муддатларини узрли сабабларсиз бузишда намоён бўлади.

Қарорларни ижро этмаслик – Ўзбекистон Республикаси Марказий сайлов комиссияси, сайлов комиссияларининг қарорларини бажариш мажбурияти юкланган мансабдор шахс томонидан комиссия қарорлари бажарилмаслигини англатади.

Мурожаатларни кўриб чиқишни қонунга хилоф равишда **рад этиш** мурожаатларни кўриб чиқиш мажбурияти юкланган шахс ёки органнинг қонунда кўрсатилмаган асосларга кўра мурожаатни қабул қилмаслигида ифодаланади.

3. Номзоднинг, ишончли вакилнинг, кузатувчининг ёки сиёсий партия ваколатли вакилининг ҳуқуқларини бузиш

Номзод – Ўзбекистон Республикаси Президентлиги, Қонунчилик палатаси депутатлиги, маҳаллий Кенгашлар депутатлигига сайланиш учун сайловларда белгиланган тартибда ўз номзодини илгари сурган Ўзбекистон Республикаси фуқароси ҳисобланади.

Ўзбекистон Республикаси Президентлиги ва Қонунчилик палатаси депутатлигига номзодлар Марказий сайлов комиссияси томонидан рўйхатга олинади. Маҳаллий Кенгашлар депутатлигига номзодларни рўйхатга олишни эса тегишли вилоят, туман ва шаҳар сайлов комиссияси амалга оширади.

Номзод этиб рўйхатга олинган шахсга рўйхатга олинганлик **гувоҳномаси** берилади.

Номзодларни рўйхатга олиш сайловга **ўттиз беш** кун қолганда тугалланади.

Номзодлар рўйхатга олингандан кейин **беш кунлик** муддатда тегишли сайлов комиссияси рўйхатга олинганлик тўғрисидаги хабарни номзоднинг фамилияси, исми, отасининг исми, туғилган йили, партияга мансублиги, эгаллаб турган лавозими (машғулотининг тури), иш ва яшаш жойи, шунингдек, уни номзод этиб кўрсатган сиёсий партияни кўрсатган ҳолда эълон қилади.

Рўйхатга олинган барча номзодлар **тенг ҳуқуқларга** эга бўлади.

Ишончли вакил – номзодга сайлов кампаниясини ўтказишда ёрдам беради, сайлаш учун ташвиқот олиб боради, давлат органлари ва жамоат бирлашмалари, сайлов комиссиялари билан бўладиган

муносабатларда номзоднинг манфаатларини ҳимоя қилади.

Ўзбекистон Республикаси Президентлигига номзод ўн беш нафарга қадар, Қонунчилик палатаси депутатлигига номзод ўн нафарга қадар, вилоят Кенгаши депутатлигига номзод беш нафарга қадар, туман ва шаҳар Кенгаши депутатлигига номзод уч нафарга қадар ишончли вакилга эга бўлишга ҳақли.

Ўзбекистон Республикаси Президентлигига номзоднинг ишончли вакиллари унинг тақдимномасига биноан, Марказий сайлов комиссияси томонидан рўйхатга олинади, Марказий сайлов комиссияси уларга тегишли гувоҳномалар беради.

Депутатликка номзод рўйхатга олинганидан кейин ишончли вакилларини ўз хоҳишига кўра белгилайди ва улар ҳақида тегишли сайлов комиссиясига маълум қилади. Сайлов комиссияси ишончли вакилларни рўйхатга олади ва уларга гувоҳномалар беради.

Номзод сайловга қадар ўз ишончли вакилини тегишли сайлов комиссиясига маълум қилган ҳолда, исталган вақтда ваколатидан маҳрум қилиши ва уни бошқаси билан алмаштириши мумкин. Ишончли вакил исталган вақтда ўз ваколатларини зиммасидан соқит қилишга ҳақли.

Ишончли вакил сайлов комиссиясининг аъзоси бўлиши мумкин эмас.

Номзодлар ишончли вакилларининг Ўзбекистон Республикаси ҳудуди доирасидаги сафар харажатлари сайловни ўтказиш учун ажратилган маблағлар ҳисобидан тўланади.

Кузатувчи – сиёсий партиялардан, фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органларидан, шунингдек, бошқа давлатлар ва халқаро ташкилотлардан ўз фаолиятини тегишли комиссиялар томонидан берилган мандатлар асосида амалга оширадиган шахс.

Кузатувчилар қуйидаги ҳуқуқларга эга:

сайлов комиссияларининг мажлисларида ҳозир бўлиш;

номзодлар кўрсатишга бағишланган йиғилишларда, номзодларнинг сайловчилар билан учрашувларида иштирок этиш;

сайлов участкасида ҳозир бўлиш, тайёргарлик ишларининг бориши, яширин овоз бериш кабиналари ёки хоналарининг жойлаштирилиши ва сайлов қутиларининг муҳрланиши, фуқароларнинг рўйхатга олиниши, сайлов бюллетенларининг уларга берилишини кузатиш;

овозлар санаб чиқиладиганда ва сайлов комиссиясининг баённомаси тузиладиганда ҳозир бўлиш;

сайлов натижалари тўғрисидаги ҳужжатларнинг тегишли сайлов комиссияси томонидан тасдиқланган кўчирма нусхаларини сўраш ва олиш;

агар тегишли сайлов участкасида ушбу Кодекснинг талаблари бузилишига йўл қўйилган деб ҳисоблаш учун асослар бўлса, ўз кузатувлари тўғрисида тегишли сайлов комиссиясига маълум қилиш.

Кузатувчиларга қуйидагилар тақиқланади:

сайловчи сайлов бюллетенига ўз белгисини қўяётган пайтда яширин овоз бериш кабинаси ёки хонасида бўлиш;

фуқароларга таъсир ўтказиш, бирон-бир ташвиқот материални ёки адабиётини тарқатиш;

сайловчилардан улар қандай овоз берганлигини суриштириш ёки сайловчиларга сайлов бюллетенига белги қўйишда бирон-бир тарзда ёрдам кўрсатиш;

сайлов комиссиясининг фаолиятига, шу жумладан, сайлов қутилари муҳрлаш, уларни очиш, овозларни санаб чиқишга аралаштириш.

Кузатувчилар ҳарбий қисмларда, қамокда сақлаш ва озодликдан маҳрум этиш жойларида тузилган сайлов участкаларига бориши ҳақида камида уч кун олдин участка сайлов комиссиясини хабардор қилиши керак.

Сиёсий партиянинг ваколатли вакили – номзодлар кўрсатган сиёсий партия сайлов комиссиясининг мажлислари, ҳужжатларни топшириш, имзо варақалари тўғри тўлдирилганлигини текшириш, сайлов участкасида овозларни санаб чиқишда иштирок этиш учун ваколат берилган шахс (вакил).

Сиёсий партияларнинг ваколатли вакиллари ўз фаолиятини амалга ошираётган вақтда шахсини тасдиқловчи ҳужжат, сиёсий партия томонидан берилган ҳужжат ва тегишли сайлов комиссиясининг мандатини ўз ёнида олиб юриши шарт.

Номзоднинг, ишончли вакилнинг, кузатувчининг ёки сиёсий партия ваколатли вакилининг ҳуқуқларини бузиш деганда, ушбу шахсларнинг сайлов тўғрисидаги қонун ҳужжатларида назарда тутилган ваколатлари доирасида амалга ошириш мумкин бўлган ҳуқуқларининг мансабдор шахслар томонидан бузилиши тушунилади (масалан, кузатувчини овоз бериладиган жойга қўймаслик, сайлов комиссияси аъзосига зарур маълумотлар, ҳужжатларнинг нусхаларини тақдим этмаслик).

Ушбу ҳаракатлар МЖТКнинг 51⁴-моддаси (номзоднинг, ишончли вакилнинг, кузатувчининг ёки сиёсий партия ваколатли вакилининг ҳуқуқларини бузиш) билан баҳоланиши ҳамда базавий ҳисоблаш миқдорининг беш бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Бу турдаги ҳуқуқбузарликлар ҳар қандай мансабдор шахслар томонидан содир этилиши мумкин.

Эътибор беринг!

Агарда ушбу ҳаракатлар зўрлик ишлатиш, кўрқитиш, алдаш ёки оғдириб олиш йўли билан амалга оширилса, бундай ҳаракатлар жиноий ҳаракатлар сифатида баҳоланади.

4. Сайловолди ташвиқоти, референдумга қўйилган масалалар юзасидан ташвиқот олиб бориш шартлари ва тартибини бузиш

Сайловолди ташвиқоти – сайлов кампанияси даврида амалга ошириладиган ва сайловчиларни номзод ёки сиёсий партияни ёқлаб овоз беришга ундашга қаратилган фаолият.

Сайловолди ташвиқоти номзодларни рўйхатга олиш учун белгиланган охириги куннинг эртасидан эътиборан бошланади.

Сайлов куни ва овоз беришга бир кун қолганда, ташвиқотга йўл қўйилмайди.

Ташвиқотни сайловчиларга бепул ёки имтиёзли шартларда товарлар бериш, хизматлар кўрсатиш, шунингдек, пул маблағлари тўлаш билан қўшиб олиб бориш тақиқланади. Нотўғри ахборот, шунингдек, номзодларнинг шаъни ва кадр-қимматига путур етказадиган маълумотларни тарқатиш ман этилади.

Ташвиқот қуйидагича тарзда олиб борилади:

– сиёсий партиянинг дастури ва (ёки) сайловолди платформаси тўғрисидаги ахборотни ўзининг депутатликка номзодларини ёқлаб овоз беришга даъват этган ҳолда тарқатиш;

– Ўзбекистон Республикаси Президентлигига номзоднинг дастури ва (ёки) сайловолди платформаси тўғрисидаги ахборотни номзодни ёқлаб овоз беришга даъват этган ҳолда тарқатиш;

– номзод тўғрисидаги ахборотни уни ёқлаб овоз беришга даъват этган ҳолда тарқатиш.

Ташвиқот омма олдида очиқ мунозаралар, баҳслар, матбуот конференциялари, фуқароларнинг йиғилишлари, интервьюлар, оммавий ахборот

воситаларида чиқишлар, роликларни жойлаштириш шаклида олиб борилиши мумкин.

Ташвиқот:

– оммавий ахборот воситалари, телекоммуникация тармоқлари, шунингдек, Интернет жаҳон ахборот тармоғи орқали;

– босма, кўргазмали, аудиовизуал ва бошқа ташвиқот материаллари (плакатлар, варақалар ва бошқа материаллар)ни чиқариш ҳамда тарқатиш орқали;

– сайловчилар билан учрашувлар ўтказиш орқали амалга оширилади.

Сайловолди ташвиқотини олиб бориш шартлари ва тартибини номзод, ишончли вакил, сиёсий партия вакили, мансабдор шахс томонидан **бузиш** деганда, сайловолди ташвиқотини олиб боришнинг қоидаларига риоя қилмаслик тушунилади.

Ушбу ҳаракатлар қуйидаги кўринишларда амалга оширилиши мумкин:

– ташвиқот олиб боришнинг шакл ва усуллариغا риоя қилмаслик;

– оммавий ахборот воситаларидан фойдаланишда эфир вақти ва нашр майдонини бепул беришда тенглик қоидаларига амал қилмаслик;

– омма олдида очиқ мунозаралар, баҳслар, матбуот конференциялари, фуқароларнинг йиғилишлари, интервьюлар, оммавий ахборот воситаларида чиқишлар, роликларни жойлаштиришдаги қоидаларнинг бузилиши ва бошқалар.

Ушбу ҳаракатлардан бирортаси содир этилган вақтдан бошлаб ҳуқуқбузарлик содир этилган ҳисобланади ҳамда содир этган шахснинг ҳаракатлари МЖТКнинг 51⁵-моддаси (Сайловолди ташвиқоти, референдумга қўйилган масалалар юзасидан ташвиқот олиб бориш шартлари ва тартибини бузиш) билан баҳоланиши ҳамда

базавий ҳисоблаш миқдорининг етти бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Мазкур моддада назарда тутилган ҳуқуқбузарликнинг **субъекти** номзод, ишончли вакил, сиёсий партиянинг ваколатли вакили ва бошқа мансабдор шахслар бўлиши мумкин.

5. Номзодлар, сиёсий партиялар тўғрисида ёлғон маълумотлар тарқатиш

Давлат сайловларда иштирок этаётган ҳар бир номзод ҳамда сиёсий партияларнинг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатлари муҳофаза этилишини кафолатлайди ҳамда ўз мақсадлари ва вазифаларини бажаришлари учун уларга тенг ҳуқуқий имкониятлар яратиб беради.

Нотўғри ахборот, шунингдек, номзодларнинг шаъни ва кадр-қимматига путур етказадиган маълумотларни тарқатиш тақиқланади.

Ўзбекистон Республикаси Президентлиги, Қонунчилик палатаси депутатлиги, маҳаллий Кенгашлар депутатлигига сайланиш учун сайловларда белгиланган тартибда ўз номзодини илгари сурган Ўзбекистон Республикаси фуқаролари ва сиёсий партиялар тўғрисида ёлғон маълумотлар тарқатиш, ўз навбатида, маъмурий жавобгарликни келтириб чиқаради.

Сиёсий партия – Ўзбекистон Республикаси фуқароларининг қарашлар, манфаатлар ва мақсадлар муштараклиги асосида тузилган, давлат ҳокимияти органларини шакллантиришда жамиятнинг муайян қисмининг сиёсий иродасини рўёбга чиқаришга интилувчи ҳамда ўз вакиллари орқали давлат ва жамоат ишларини идора этишда қатнашувчи кўнгилли бирлашмаси.

Шаън – жамиятнинг объектив фикри, шахснинг ижтимоий баҳоси.

Кадр-қиммат – мазкур хусусиятнинг шахс онгида акс этиши, яъни жамиятнинг объектив фикри асосида унга баҳо берилиши.

Ёлғон маълумот бу – ҳақиқатга тўғри келмайдиган оғзаки, ёзма, электрон кўринишдаги ахборотлар.

Ёлғон маълумотларни эълон қилиш – ҳақиқатга тўғри келмайдиган маълумотларнинг ҳеч бўлмаганда бир

шахсга маълум қилиниши. Маълум қилиш турли усулларда (оғзаки, ёзма, ОАВ, ижтимоий тармоқлар орқали) амалга оширилиши мумкин.

Сайлов натижаларига таъсир кўрсатиш мақсадида номзод, сиёсий партия тўғрисида атайлаб ёлғон маълумотларни эълон қилиш ёки бошқа усуллар орқали тарқатиш тақиқланади.

Ушбу ҳаракатлар МЖТКнинг 51^б-моддаси (номзодлар, сиёсий партия-лар тўғрисида ёлғон маълумотлар тарқатиш) билан баҳоланиши ҳамда фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваридан беш бараваригача, мансабдор шахсларга эса беш бараваридан ўн бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Мазкур ҳуқуқбузарликлар **субъекти** 16 ёшга тўлган ақли расо жисмоний шахслар ҳисобланади.

6. Сайлов ёки референдумга тайёргарлик кўриш ва сайлов ёки референдум ўтказиш жараёнида ахборот ҳамда ташвиқот материалларини қасдан йўқ қилиб юбориш ёки уларга қасдан шикаст етказиш

Сайловлар ёки референдумга тайёргарлик кўриш ва уларни ўтказиш билан боғлиқ жараёнларда иштирок этаётган номзодлар ҳамда сиёсий партиялар ўз ташвиқотларини босма, кўргазмали, аудиовизуал ва бошқа ташвиқот материалларини чиқариш ҳамда тарқатиш орқали олиб бориши, унга, асосан, номзодлар ва сиёсий партияларга ушбу турдаги материалларини монеликсиз чиқариш ҳамда тарқатиш ҳуқуқига бир хилда эгадирлар.

Бу жуда муҳим!

Ташвиқот материаллари **Ўзбекистон Республикаси** ҳудудида тайёрланиши керак. Босма, кўргазмали, аудиовизуал ва бошқа ташвиқот материалларида қуйидагилар кўрсатилиши лозим: ташвиқот материалларини тайёрлаган юридик шахснинг номи (жисмоний шахснинг фамилияси, исми ва отасининг исми), жойлашган ери (почта манзили) ва у ҳақидаги бошқа маълумотлар; ташвиқот материалларига буюртма берган юридик шахснинг номи (жисмоний шахснинг фамилияси, исми ва отасининг исми); ташвиқот материалларининг адади, чиқарилган санаси тўғрисидаги ахборотлар.

Бинолар, иншоотлар ёки бошқа жойларга жойлаштирилган ахборот, ташвиқот материалларини сайлов ёки референдумга тайёргарлик кўриш ва сайлов ёки референдум ўтказиш жараёнида қасддан йўқ қилиб юбориш ёки уларга қасддан шикаст етказиш МЖТКнинг 51⁷-моддаси (сайлов ёки референдумга тайёргарлик кўриш ва сайлов ёки референдум ўтказиш жараёнида ахборот ҳамда ташвиқот материалларини қасддан йўқ қилиб юбориш ёки уларга қасддан шикаст етказиш) билан баҳоланиши ҳамда фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг уч бараваридан етти бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Ушбу турдаги материалларни **қасддан йўқ қилиб юбориш** – бу материалларга ташқи таъсирнинг шундай усулики, бунинг натижасида материал ўзининг жисмоний мавжудлигини йўқотади ёки тўлиқ равишда мақсадли йўналтирилганлиги бўйича ишлатиб бўлмайдиган ҳолатга келиб қолади. Йўқ қилиб юбориш – ёкиб юбориш, бузиб ташлаш натижасида материал таъмирлаш орқали қайта тикланмайдиган ҳолатга келади.

Қасддан шикаст етказиш деганда эса ахборот ва ташвиқот материалларининг шундай ўзгариши тушуниладики, натижада унинг мавжуд ҳолати ёмонлашади, анчагина фойдалилик хусусиятини йўқотади ёки фойдаланишга қисман яроқсиз бўлиб қолади.

Мазкур ҳуқуқбузарлик **субъекти** ҳар қандай ақли расо 16 ёшга тўлган жисмоний шахс ҳисобланади.

7. Сайлов ёки референдумни молиялаштириш тартибини бузиш

Ўзбекистон Республикаси Президенти сайлови, Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисига сайлов, маҳаллий Кенгашларга сайлов, шу жумладан, бўшаб қолган депутатлик ўринлари учун сайловларга тайёргарлик кўриш ва уларни ўтказиш билан боғлиқ харажатлар Ўзбекистон Республикаси **Давлат бюджети** маблағлари ҳисобидан амалга оширилади.

Маҳаллий Кенгашларнинг бўшаб қолган депутатлик ўринлари учун сайловларга тайёргарлик кўриш ва уларни ўтказиш билан боғлиқ харажатлар ҳар йили қабул қилинадиган маҳаллий бюджетларнинг харажатлари қисмида назарда тутилади.

Ёдда тутинг!

Чет давлатлар, уларнинг жисмоний ва юридик шахслари ҳамда халқаро ташкилотларнинг маблағлари ҳисобидан сайловни молиялаштириш ҳамда номзодлар ва сиёсий партияларни моддий жиҳатдан бошқача тарзда қўллаб-қувватлаш тақиқланади.

Ўзбекистон Республикасида фаолият юритаётган сиёсий партиялар, бошқа маҳаллий жамоат бирлашмалари, корхоналар, муассасалар, ташкилотлар ва фуқаролар сайлов ўтказиш учун ўз маблағларини ихтиёрий равишда бериши мумкин. Бу маблағлар Марказий сайлов комиссияси томонидан сайлов кампанияси жараёнида улардан фойдаланиш учун қабул қилиб олинishi мумкин.

Ёдда тутинг!

Сиёсий партиялар, бошқа жамоат бирлашмалари, корхоналар, муассасалар, ташкилотлар ва фуқаролар сайлов ўтказиш учун ўз маблағларини ихтиёрий равишда бериши мумкин. Бу маблағлар Марказий сайлов комиссияси томонидан сайлов кампанияси жараёнида улардан фойдаланиш учун қабул қилиб олинади.

Марказий сайлов комиссияси, вилоят, туман, шаҳар сайлов комиссиялари, округ ва участка сайлов комиссияларини сайловга тайёргарлик кўриш ва уни ўтказиш бўйича молиялаштириш Ўзбекистон Республикаси Давлат бюджетидан амалга оширилади.

Марказий сайлов комиссиясини молиялаштириш Ўзбекистон Республикасининг Давлат бюджетида алоҳида сатрда назарда тутилади.

Сайлов комиссияларининг аъзоларига сайловга тайёргарлик кўриш ҳамда уни ўтказишга доир харажатлар сметасида кўрсатилган миқдорда **транспорт, овқатланиш харажатлари** ва бошқа харажатларнинг ўрнини қоплаш мақсадида **компенсация** тўланади.

Сайлов комиссиясининг доимий иш жойига эга бўлмаган аъзоларига, шу жумладан, пенсионерларга меҳнатга ҳақ тўлашнинг ягона тариф сеткасига мувофиқ иш ҳақи тўланади.

Бу жуда ҳам муҳим!

Сайлов комиссиялари ишига жалб этиладиган шахсларнинг меҳнатига ҳақ тўлаш сайловни ўтказиш учун ажратилган маблағлар ҳисобидан амалга оширилади.

Сиёсий партияларнинг Ўзбекистон Республикаси Президенти сайловида, Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисига сайловда, маҳаллий Кенгашларга сайловда иштирок этишини молиялаштириш белгиланган тартибда Ўзбекистон Республикаси Давлат бюджетининг ана шу мақсадлар учун ажратиладиган маблағлари ҳисобидан амалга оширилади.

Сиёсий партияларнинг сайловда иштирок этишини молиялаштириш учун ажратиладиган давлат маблағларининг бир номзод ҳисобига тўғри келадиган миқдори Марказий сайлов комиссияси томонидан белгиланади. Бу ҳақдаги ахборот **Марказий сайлов комиссиясининг** расмий веб-сайтида, шунингдек, зарур ҳолларда бошқа манбаларда эълон қилинади.

Сиёсий партиянинг сайловда иштирок этишини молиялаштириш учун давлат маблағлари шу партиядан кўрсатилган номзодлар рўйхатга олинганидан кейин рўйхатга олинган номзодлар сонига мувофиқ ҳажмда сиёсий партиянинг ҳисобварағига ўтказилади.

Сиёсий партияларнинг сайловда иштирок этишини молиялаштириш учун ажратилган давлат маблағлари:

- ташвиқот олиб бориш;
- номзодларнинг ишончли вакиллари ва ташвиқот ўтказиш учун жалб қилинадиган бошқа фаоллар ишини ташкил этиш;
- сайлов кампаниясини ўтказишга доир умумпартиявий тадбирларга сарфланади.

Эътибор беринг!

Сиёсий партиялар ўзининг сайловда иштирок этишини молиялаштириш тўғрисидаги ахборотни сайлов якунлари эълон қилинганидан кейин бир ой ичида ўз расмий веб-сайтлари ва босма нашрларида эълон қилади.

Сайлов ёки референдумни молиялаштириш тартибини бузиш деганда, сайлов ёки референдум ўтказиш учун молиялаштириш жараёнида қонун ҳужжатларида белгиланган қоидаларга риоя қилмаслик тушунилади.

Қуйидаги ҳаракатлар молиялаштириш қоидаларини бузиш деб ҳисобланиши мумкин:

- сайловга тайёргарлик кўриш ва уни ўтказиш билан боғлиқ харажатларни молиялаштиришда тасдиқланган харажатлар сметаларига амал қилмаслик;
- рухсат берилмаган маблағларни сайлов жараёнини молиялаштиришга жалб этиш;
- сиёсий партиялар харажатларини молиялаштириш қоидаларини бузиш;
- ваколатли бўлмаган шахслар томонидан тўлов топшириқномаларининг имзоланиши;
- ажратилган маблағларнинг бир номзод ҳисобига тўғри келадиган миқдорининг тўғри тақсимланмаслиги;
- номзодларнинг шахсий ҳисобварағига ўтказилган маблағларнинг ишлатилиши бўйича номзодларнинг ёзма ҳисоботини белгиланган тартибда тақдим этмаслик;
- сайловларга тайёргарлик кўриш ва уни ўтказиш бўйича давлат харидларини амалга ошириш қоидаларига риоя қилмаслик;
- сайловга тайёргарлик кўриш ва уни ўтказиш даврида сайлов комиссияси аъзолари меҳнатига ҳақ тўлаш тартибига риоя этмаслик;
- сайлов кампаниясида хайрия маблағларини ишлатиш қоидаларига риоя этмаслик;
- сайлов жараёнларидаги моддий қимматликлар ҳисобини юритиш тартибига риоя этмаслик ва ҳ.к.

Сайловларга тайёргарлик кўриш ва уни ўтказиш билан боғлиқ барча харажатларни молиялаштириш Ўзбекистон Республикаси Марказий сайлов комиссиясининг 2019 йил 25 октябрдаги 969-сон қарори билан тасдиқланган “Ўзбекистон Республикаси Президенти, Олий Мажлис Қонунчилик палатаси, Қорақалпоғистон Республикаси Жўқорғи Кенгеси, халқ депутатлари вилоят, туман ва шаҳар кенгашлари депутатлари сайловларига тайёргарлик кўриш ва уларни ўтказишни молиялаштириш ҳамда маблағлардан фойдаланиш тартиби тўғрисида”ги йўриқномаси билан тартибга солинади.

Ушбу ҳаракатлардан бири содир этилган вақтдан бошлаб айбдорнинг ҳаракатлари МЖТКнинг 51⁸-моддаси (сайлов ёки референдумни молиялаштириш тартибини бузиш) билан баҳоланиши ҳамда фуқароларга базавий ҳисоблаш миқдорининг беш

бараваридан ўн бараваригача, мансабдор шахсларга эса ўн бараваридан йигирма бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Мазкур ҳуқуқбузарлик **субъекти** ҳар қандай ақли расо 16 ёшга тўлган жисмоний шахс ҳисобланади.

8. Жамоатчилик фикри сўровлари натижалари, сайлов ёки референдум натижалари тахминларини чоп этиш (эълон қилиш) тартибини бузиш

Ўзбекистон Республикаси Президенти сайлови, Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисига сайлов яқунларига кўра Марказий сайлов комиссиясининг қарори сайловдан кейин ўн кундан кечиктирмай қабул қилинади ҳамда Марказий сайлов комиссиясининг расмий веб-сайти ва бошқа манбаларда эълон қилинади (ҳаммага маълум қилинади).

Маҳаллий Кенгашга ўтказилган сайлов яқунлари тўғрисидаги қарор тегишли сайлов комиссияси томонидан сайловдан **кейин ўн кундан** кечиктирмай қабул қилинади ва матбуотда эълон қилинади, шунингдек, оммавий ахборот воситаларида ҳаммага маълум қилинади.

Ёдда тутинг!

Сайлов куни ҳамда овоз бериш бошланишидан бир кун олдин жамоатчилик фикри сўровлари натижалари, сайлов натижалари прогнозлари, ўтказилаётган сайлов билан боғлиқ бошқа тадқиқотларни эълон қилиш (ҳаммага маълум қилиш), шу жумладан, ахборот тармоқлари, шунингдек, Интернет жаҳон ахборот тармоғига жойлаштириш тақиқланади.

Жамоатчилик фикри сўровлари натижалари, сайлов ёки референдум натижалари тахминлари, шунингдек, сайлов ёки референдум билан боғлиқ бошқа тадқиқотларни чоп этиш (эълон қилиш) тартибини бузиш ҳаракатларидан бирининг мансабдор шахс томонидан содир этилиши МЖТКнинг 51⁹-моддаси билан баҳоланиши ҳамда бу ҳуқуқбузарликни содир этган **мансабдор**

шахсларга базавий ҳисоблаш миқдорининг ўн беш бараваридан йигирма бараваригача миқдорда жарима солишга сабаб бўлади.

Жамоатчилик фикри сўровлари натижалари, сайлов натижалари тахминлари, шунингдек, сайлов билан боғлиқ бошқа тадқиқотларни **Чоп этиш** деганда, сўров ва сайлов натижаларини қонун ҳужжатларида белгиланган қоидаларга риоя қилмасдан ошкор этиш тушунилади.

Ҳуқуқбузарлик **субъекти** мансабдор шахслар ҳисобланади.

II БОБ. САЙЛОВ ТЎҒРИСИДАГИ ҚОНУН ҲУЖЖАТЛАРИНИ БУЗГАНЛИК УЧУН ЖИНОЙИ ЖАВОБГАРЛИК

1. Сайловни ташкил қилиш, уларни ўтказиш тўғрисидаги қонун ҳужжатларини бузиш

Ўзбекистон Республикаси Жиноят кодексининг (кейинги ўринларда – ЖК) **146-моддасига** кўра, сайловларни ташкил қилиш, уларни ўтказиш вақтида:

- мансабдор шахслар;
- сиёсий партиялар;
- фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органларининг вакиллари;
- сайлов комиссиялари аъзолари томонидан **овоз беришнинг яширинлигини бузиш**, сайлов ҳужжатларини **қалбакилаштириш**, сайлов ёки имзо варақаларига **сохта ёзувлар киритиш**, берилган овозларни **атайлаб нотўғри ҳисоблаганлик** учун жиноий жавобгарлик назарда тутилган.

Бу жуда муҳим!

Сайловда эркин ва яширин овоз берилади. Сайловчиларнинг хоҳиш-иродасини назорат қилишга йўл қўйилмайди.

Яширин овоз бериш сайловчининг хоҳиш-иродаси устидан ҳар қандай тарзда назорат қилиш имкониятини истисно этадиган тегишли шароитларни яратиш орқали таъминланади.

Овоз бериш яширинлигини бузиш деганда, сайловчининг яширин овоз беришни назорат тутувчи хоҳиш-иродаси устидан ҳар қандай тарзда назорат қилишга айтилади.

Бу турли усуллар билан амалга оширилиши (масалан, овоз бериш жараёнини бевосита кузатиш, очик овоз бериш кабиналарини жиҳозлаш ва ҳ.к.) мумкин.

Ҳужжатларни қалбакилаштириш эса сайлов жараёнларига оид ҳақиқий ҳужжатларнинг асл моҳиятини ўзгартириш мақсадида ғараз ниятларда ташқаридан таъсир этиш орқали ўзгартириш ва қўшимчалар киритишдир.

Сохта маълумот киритиш деганда, сайлов жараёнига тааллуқли **ҳужжатларга** ҳақиқатга тўғри келмайдиган маълумотлар киритилишига айтилади.

Мазкур ҳужжатларга:

имзо варақалари	сайлов бюллетенлари
сайловчилар рўйхатлари	сайлов комиссиялари баённомалари ва бошқа ҳужжатлар киради

Овозларни атайлаб **нотўғри ҳисоблаш** деганда, сайловда берилган овозлар натижаларини у ёки бу номзод фойдасига қасддан бузиб кўрсатиш тушунилади.

Ушбу ҳаракатлардан бирортаси содир этилган вақтдан бошлаб жиноят тамом бўлган деб ҳисобланади.

Мазкур жиноят мансабдор шахслар, сиёсий партиялар, фуқароларнинг ўзини ўзи бошқариш органларининг вакиллари, ташаббускор гуруҳлар ҳамда сайлов комиссиялари аъзолари томонидан содир этилади.

2. Сайлов ҳуқуқи ёки ишончли вакил ваколатларининг амалга оширилишига тўсқинлик қилиш

Инсон ҳуқуқлари соҳасидаги халқаро нормаларга кўра, ҳар бир фуқаро эркин овоз бериш ҳамда тенг сайлов ҳуқуқи асосида сайлаш ва сайланиш ҳуқуқига эга.

ЖКнинг **147-моддасига** кўра:

- фуқароларнинг депутат ёки Ўзбекистон Республикаси Президентини сайлаш ёки сайланиш, сайловолди тарғиботи олиб бориш ҳуқуқларини амалга оширишлари;

- депутатлик ёки Ўзбекистон Республикаси Президентлигига номзод шахсининг

ишончли вакилларининг ўз ваколатларини эркин амалга оширишларига **зўрлик** ишлатиш, **кўрқитиш**, **алдаш** ёки **оғдириб олиш** йўли билан **тўсқинлик қилганлик** жиноий жавобгарликни келтириб чиқаради.

Ушбу ҳолатда **зўрлик** ишлатиш деганда, сайловда иштирок этаётган фуқарога, номзодга, ишончли вакилга ўз вазифаларини амалга оширишларига фаол тўсқинлик қилиш (калтаклаш, баданга енгил ёки ўртача оғир шикаст етказиш) назарда тутилади.

Кўрқитиш деганда, жабрланувчига (фуқаро, номзод, ишончли вакил) руҳий таъсир ўтгазишда, яъни агар у сайловда иштирок этиб, ўз

ҳуқуқини амалга оширса, овоз берса ёки сайловолди ташвиқоти олиб борса, унинг ёки қариндошларининг қонун билан қўриқланадиган манфаатларига (ўлдириш ёки зўрлик ишлатиш билан, мулки, шаъни, кадр-қиммати ва бошқаларга) зарар етказиш нияти билдирилган (ёзма, оғзаки, имо-ишора билан) хабарларни етказишда ифодаланади.

Алдаш деганда, билатуриб шахсни сайлов жараёнларига нисбатан нотўғри ахборотлар бериб янглиштириш, овоз бериш жойи, вақти, тартиби ва ҳоказолар тўғрисида нотўғри хабарлар бериш тушунилади. Бундай алдаш сайловчиларга, ишончли вакилларга берилиши керак бўлган маълумотлар ҳақида индамаслик, номзод шахсига, сайловчилар билан учрашув ўтказиш вақти ва жойига, сайлов вақти ва жойи, овоз бериш вақти, бюллетенларни тўлдириш тартиби ёхуд сайловолди кампанияси ёки сайловда эркин иштирок этиши учун билиши зарур бўлган маълумотларга оид бўлиши мумкин.

Оғдириб олиш деганда, шахснинг сайловолди кампанияси ёки сайловларда қатнашмаслиги учун тақдирлаш ёки бирор мулкӣ имтиёзлар ёки неъматларни тақдим этишга ваъда бериш тушунилади (масалан, сайловолди кампанияси, сайлов ёки референдумда иштирок этмаслик, муайян шаклда овоз бериш, сайлов комиссиясининг ишига тўсқинлик қилиш, ўз номзодини қайтариб олиш кабилар).

Баъзан оғдириш қонун ва ҳатто инсонпарварлик ҳаракатлари остига яширинган ҳолда амалга оширилиши мумкин. Масалан, касби тадбиркор бўлган номзод сайлов кампанияси ўтказилаётган вақтда ўз ҳисобидан кам таъминланган сайловчиларга моддий ёрдам бериши, сайловчиларнинг уй-жойларини бепул таъмирлатиб бериши мумкин ва ҳоказо.

Тўсқинлик қилишда сайлов иштирокчиларининг сайлов ҳуқуқларини амалга ошириш эркинлигини бузадиган ҳаракатлар қасддан содир этилиши тушунилади. Бу сайловолди ташвиқотини амалга ошириш учун қасддан сунъий тўсқинликлар, номзодларни рўйхатга олишда қонунчиликда асосланмаган турли тўсиқлар ва баҳоналар, сайлов участкаларига кириш учун тўсиқларни вужудга келтириш каби ҳаракатларда намоён бўлиши мумкин.

Мазкур жиноят овоз бериш истагини билдирган беморга сайлов қутиси ёки унга сайлов бюллетенларини бермаслик, сайловчини тегишли рўйхатга киритмаслик каби ҳаракатсизликлар билан содир этилиши мумкин.

Ушбу жиноят **субъекти** 16 ёшга тўлган ақли расо жисмоний шахс ҳисобланади.

МУНДАРИЖА

КИРИШ	3
--------------------	---

I БОБ. САЙЛОВ ҚОНУНЧИЛИГИНИ БУЗГАНЛИК УЧУН МАЪМУРИЙ ЖАВОБГАРЛИК

1. Ўзбекистон Республикаси Марказий сайлов комиссияси, сайлов комиссиялари, референдум ўтказувчи комиссияларнинг фаолиятига аралашиш	5
2. Ўзбекистон Республикаси Марказий сайлов комиссияси, сайлов комиссиялари, референдум ўтказувчи комиссияларнинг қарорларини ижро этмаслик	7
3. Номзоднинг, ишончли вакилнинг, кузатувчининг ёки сиёсий партия ваколатли вакилининг ҳуқуқларини бузиш	9
4. Сайловолди ташвиқоти, референдумга қўйилган масалалар юзасидан ташвиқот олиб бориш шартлари ва тартибини бузиш	12
5. Номзодлар, сиёсий партиялар тўғрисида ёлғон маълумотлар тарқатиш	14
6. Сайлов ёки референдумга тайёргарлик кўриш ва сайлов ёки референдум ўтказиш жараёнида ахборот ҳамда ташвиқот материалларини қасддан йўқ қилиб юбориш ёки уларга қасддан шикаст етказиш	15
7. Сайлов ёки референдумни молиялаштириш тартибини бузиш	16
8. Жамоатчилик фикри сўровлари натижалари, сайлов ёки референдум натижалари тахминларини чоп этиш (эълон қилиш) тартибини бузиш	20

II БОБ. САЙЛОВ ТЎҒРИСИДАГИ ҚОНУН ҲУЖЖАТЛАРИНИ БУЗГАНЛИК УЧУН ЖИНОИЙ ЖАВОБГАРЛИК

1. Сайловни ташкил қилиш, уларни ўтказиш тўғрисидаги қонун ҳужжатларини бузиш	22
2. Сайлов ҳуқуқи ёки ишончли вакил ваколатларининг амалга оширилишига тўсқинлик қилиш	23

С.С. НИЁЗОВА

**САЙЛОВ ҚОНУНЧИЛИГИНИ
БУЗГАНЛИК УЧУН
ҚАНДАЙ ЖАВОБГАРЛИК БОР?**

(оммабон рисола)

Тошкент давлат юридик университети
Тошкент – 2023

Бош муҳаррир
Муҳаррир
Мусаҳҳих
Техник муҳаррир
Дизайнер

О. Чориев
Ш. Жаҳонов
М. Патиллаева
У. Сапаев
Д. Ражапов

14.06.2023. да босишга рухсат этилди. Қоғоз бичими 60x84 ¹/₁₆.
“Times New Roman” гарнитураси, 1,51 шартли босма табоқ.
Адади 50. 000-буюртма.

Тошкент давлат юридик университети босмаҳонасида чоп этилди.
100047. Тошкент шаҳри, Сайилгоҳ кўчаси, 35-уй.